

Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ
ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
У МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Матеріали науково-практичної конференції
з міжнародною участю
28 березня 2024 року

ПОЛТАВА – 2024

УДК 378.001.1

Друкується за рішенням
вченої ради ПДМУ
від 07 лютого 2024 р., протокол № 5

Конференція внесена до Переліку проведення наукових конференцій з проблем вищої освіти і науки в системі Міністерства освіти і науки України на 2024 рік.

Редакційна колегія:

- Ждан В.** – ректор, головний редактор;
Дворник В. – перший проректор закладу вищої освіти з науково-педагогічної роботи, заступник головного редактора;
Аветіков Д. – проректор закладу вищої освіти з науково-педагогічної роботи, заступник головного редактора;
Старченко І. – начальник навчального відділу;
Лещенко Т. – зав. кафедри українознавства та гуманітарної підготовки, відповідальний редактор;
Нетудихата О. – методист вищої категорії навчально-методичного відділу забезпечення якості освіти;
Левадна В. – методист першої категорії навчально-методичного відділу забезпечення якості освіти, відповідальний секретар.

«Науково-методичні аспекти підвищення якості підготовки фахівців у медичних закладах вищої освіти», (2024; Полтава).

Матеріали науково-практичної конференції з міжнародною участю «Науково-методичні аспекти підвищення якості підготовки фахівців у медичних закладах вищої освіти», 28 березн. 2024 р. [Текст].– Полтава: ПДМУ, 2024. – 312 с. ISBN 978-617-8231-55-2

У збірнику опубліковані статті, присвячені актуальним питанням підвищення якості вищої освіти з метою підготовки висококваліфікованих, конкурентоспроможних фахівців нового покоління.

За зміст публікацій відповідальність несуть автори.

УДК 378.001.1

яких також проводиться науково-дослідна робота лікарів-інтернів. Лікарі-інтерни вивчають наукову літературу з актуальних питань спеціальної неврології (відповідно до теми НДР), проводять огляд неврологічних хворих, аналізують дані додаткових методів обстеження, виконують статистичну обробку отриманих результатів.

Результати наукової роботи лікарів-інтернів-неврологів доповідають на щорічній Всеукраїнській науково-практичній конференції лікарів-інтернів «Актуальні питання клінічної медицини», яка проводиться в ПДМУ.

Отже, реформування в системі охорони здоров'я сприяє розвитку нових підходів до навчання в інтернатурі, до наукової роботи, удосконаленню методичних технологій викладання й методичного забезпечення, що спонукає лікарів-інтернів володіти на більш високому рівні професійними навичками, ораторськими здібностями, уміло використовувати елементи ділового спілкування, клінічне мислення й уміння прийняти правильне практичне рішення, а також бути конкурентоспроможними, комунікабельними і швидко адаптуватися до сучасних умов праці [1].

Список використаної літератури

1. Афанасюк О.І. Особливості методичних технологій при вивченні внутрішньої медицини на випускних курсах / О.І. Афанасюк, Е.С. Осядла, Ю.Ю. Шушковська // Сучасні методичні технології керування навчальним процесом у вищих медичних навчальних закладах: тези доповідей навчально-методичної конференції, м. Вінниця, 15 лютого 2018 р. – Вінниця, 2018. – С. 6.
2. Вородюхіна А.К. Складові якісної підготовки студентів вищих медичних навчальних закладів у сучасних умовах / А.К. Вородюхіна, А.Г. Ярешко, М.В. Куліш // Актуальні питання контролю якості освіти у вищих навчальних закладах: матеріали навчально-наукової конференції з міжнародною участю, м. Полтава, 22 березня 2018 р. – Полтава, 2018. – С. 43-45.
3. Індивідуальний підхід у формуванні мотивації до навчання за умов кредитно-модульної системи / Н.В. Бачук-Понич, І.В. Лукашевич, О.В. Глубоченко [та ін.] // Сучасні підходи до вищої медичної освіти в Україні (з дистанційним під'єднанням ВМ(Ф)НЗ України за допомогою відеоконференц-зв'язку: матеріали XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, присвяченої 60-річчю ТДМУ, м. Тернопіль, 18–19 травня 2017 р. – Тернопіль, 2017. – С. 9-10.
4. Наказ МОЗ України від 22.06.2021 №1254 «Про затвердження Положення про інтернатуру та вторинну лікарську (провізорську) спеціалізацію» (у редакції наказу МОЗ України від 16.03.2022, №493).
5. Нові стандарти підготовки лікарів-стоматологів у інтернатурі / П.М. Скрипников, А.В. Марченко, Т.А. Хміль [та ін.] // Медична освіта за новими стандартами. Виклики та інтеграція в міжнародний освітній простір: матеріали навчально-наукової конференції з міжнародною участю, м. Полтава, 30 березня 2023 р. – Полтава, 2023. – С. 229-231.
6. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 року, № 1556-VII.
7. Сучасні методичні технології післядипломної підготовки лікарів-неонатологів / О.А. Биковська, О.С. Яблонь, Т.І. Саврун [та ін.] // Сучасні методичні технології керування навчальним процесом у вищих медичних навчальних закладах: тези доповідей навчально-методичної конференції, м. Вінниця, 15 лютого 2018 р. – Вінниця, 2018. – С. 9-10.
8. Теоретико-методичні засади забезпечення якості освіти: монографія / Д. В. Карамішев, Н. М. Гришина, О. В. Гришко [та ін.]; за заг. ред. д. держ. упр., проф. Д. В. Карамішева. – Х.: Вид-во ХарPI НАДУ "Магістр", 2020. – 180 с.
9. Удосконалення практичних навичок студентів на кафедрі нервових хвороб з нейрохірургією та медичною генетикою в контексті кредитно-модульної системи / Т.І. Пурденко, Н.В. Литвиненко, В.М. Гладка [та ін.] // Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні: матеріали навчально-наукової конференції з міжнародною участю, м. Полтава, 21 березня 2019 р. – Полтава, 2019. – С. 177–178.
10. Шемонаєва К. Ф. Методичні засади викладання фармакології з метою покращення якості освіти // Забезпечення якості освіти у вищій медичній школі: матеріали науково-методичної міжуніверситетської конференції з міжнародною участю, м. Одеса, 18–20 січня 2023 р. – Одеса, 2023. – С. 264-268.
11. Шляхи вдосконалення клінічного мислення в інтернатурі з ендокринології / В.С. Вернигородський, М.В. Власенко, А.В. Паламарчук, О.О. Фіщук // Сучасні методичні технології керування навчальним процесом у вищих медичних навчальних закладах: тези доповідей навчально-методичної конференції, м. Вінниця, 15 лютого 2018 р. – Вінниця, 2018. – С. 21-22.

САМООСВІТА ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

Пустовойт Г.Л., Ярмола Т.І., Кострікова Ю.А., Талаш В.В., Ткаченко Л.А.

Полтавський державний медичний університет

Стаття висвітлює основні мотиваційні аспекти професійної самоосвіти лікарів, шляхи, перспективи й напрями її вдосконалення.

Ключові слова: самоосвіта, професійне вдосконалення, медична освіта, мотивація.

The article highlights the main motivational aspects of the professional self-education of doctors, the ways, prospects and directions of its improvement.

Keywords: self-education, professional improvement, medical education, motivation

Сучасні тенденції науково-технічного прогресу, вимоги до рівня підготовки фахівців медичної галузі формують концепцію безперервної освіти, «освіти тривалістю в житті». В умовах глобальної конкуренції, крім усебічного професійного й особистісного розвитку, найбільш важливою є здатність лікаря до постійного поповнення знань, просування у своєму інтелектуальному і творчому розвитку за допомогою самоосвіти й самовиховання. Безперервна освіта здійснюється на різноманітних курсах і платформах – тематичного вдосконалення, додаткової освіти, стажування, спеціалізації тощо. Але провідна роль в цьому процесі належить зусиллям самої особи, її здатності до самоосвіти, самореалізації та самоконтролю.

Специфіка професії лікаря полягає в необхідності постійного, щоденного, щогодинного спілкування з пацієнтом, готовності при реалізації професійних функцій вирішувати завдання, які вимагають аналізу ситуації та вибору рішень, від яких часто залежить життя хворого. Для розв'язання проблеми підвищення якості підготовки лікарів необхідно повніше використовувати досягнення теорії та практики професійної педагогіки — особливо в

галузі самоосвіти та самореалізації, як найважливіших факторів професійного й особистісного розвитку здобувачів освіти вищих медичних навчальних закладів.

Зважаючи на невпинний розвиток інформаційно-технічних засобів, що відбувається паралельно з новими науковими відкриттями в медицині, закономірно зазначити підготовку спеціаліста-медика до активної самостійної пізнавально-творчої діяльності у світі медичних технологій, що постійно розвиваються, як одну з найважливіших цілей медичної освіти загалом. Для цього в навчальному процесі мають бути створені умови для самоосвіти – розвитку вмінь самостійного пошуку (інформації, вирішення навчальних і професійних задач).

Здобуття знань у медичній галузі відбувається постійно, причому цей процес, як у жодній іншій сфері людського життя, тісно пов'язаний із практикою. Нові біотехнології значно прискорили його. Тому базову медичну освіту не можна вважати достатньою для лікаря. Він має постійно отримувати нову інформацію, причому в наші дні — новими сучасними способами.

Додатковим стимулом до такого постійного розширення особистісного інформаційного поля став поступовий перехід системи медичної допомоги в нову якість – вона все більше стає системою надання послуг, де пацієнт уже виступає клієнтом, який висуває до лікаря дедалі ширші вимоги. Конфлікти при цьому виникають тоді, коли пацієнт виявляється більш поінформованим, ніж лікар, хоча і не має спеціальної освіти. Допомогти пацієнту розібратися в достовірності та практичній цінності наявної в нього інформації про хворобу і способи її лікування – ще одне завдання, для вирішення якого лікареві потрібне постійне підвищення кваліфікації. Тому важливу роль у наданні якісної медичної допомоги відіграє самоосвіта лікаря. Вона також має диференційований характер: вивчення наукової літератури, читання медичної періодики, ознайомлення з довідковими матеріалами, робота в інтернеті, консультації колег, участь у науково-практичних медичних форумах, власна дослідницька діяльність й узагальнення власного практичного досвіду. У різних лікарів ці види самоосвіти займають різне місце в їхньому житті та діяльності, переваги тут багато в чому індивідуалізовані.

Менеджмент самоосвіти медичних працівників містить процеси оптимізації інтелектуальних ресурсів кожної особистості на основі творчого підходу до управління, планування, мотивації й контролю, які необхідні для формування й досягнення наміченої мети – професійної лікарської компетентності. Удосконалення менеджменту, у першу чергу його гуманістичної та професійної складової – актуальне завдання безперервного професійного розвитку сучасного лікаря.

Натепер відомо велику кількість теорій мотивації, які відображають різноманітні погляди на такі феномени як потреба, мотив, мотивація, інтереси, схильність тощо [1; 2]. Стимулювати її розвиток можливо й необхідно системою психологічно продуманих прийомів. Загальний сенс розвитку навчальної мотивації лікарів полягає в тому, щоб переводити їх із рівня негативного або байдужого ставлення до самоосвіти до зрілих форм позитивного ставлення – дієвого, свідомого і відповідального. Об'єктом формування слід вважати всі компоненти мотиваційної сфери і всі сторони вміння вчитися. Мотивація залежить від знання того, як вчитися, і зворотного зв'язку в процесі навчання. Незрозумілість «маршруту руху» породжує негативні емоції та невпевненість, а власна реакція на помилки веде до закріплення цих негативних емоцій. І навпаки, чітке формулювання мети, уміння підкріплювати свій стан будь-якими, навіть дуже маленькими перемогами, підсилює відчуття успіху, позитивну активність і, як наслідок, сприяє підсиленню мотивації до подальшого навчання й покращення професійної компетентності [3].

Основою безперервної самостійної освітньої роботи вважають уміння особистості керувати собою: у процесі пізнавальної та творчої діяльності особливе значення має самоорганізація. Здатність до самоосвіти пов'язана з умінням організувати і спрямувати себе, що проявляється в цілеспрямованості, активності, обґрунтованості мотивації, плануванні своєї діяльності, самостійності, швидкості прийняття рішень і відповідальності за них, критичності оцінки результатів своїх дій, почутті самовіддачі.

Відповідно до принципів доказової медицини будь-які протоколи і стандарти діагностики й лікування постійно оновлюються з огляду на результати нових досліджень. Тому сучасному практикуючому лікарю необхідно не тільки знати загальноприйняті протоколи, а й володіти сучасними технологіями пошуку нової доказової інформації, які насамперед полягають в умінні працювати з різними джерелами клінічної інформації. Вважають дуже корисним ознайомлення лікарів із рекомендаціями щодо лікування тих чи інших захворювань, які регулярно публікують провідні всесвітні організації та асоціації, де наводиться узагальнена й максимально об'єктивна інформація.

В умовах актуальності дистанційного навчання самоосвіта лікарів потребує чіткого і виваженого підходу [4]. Сучасні уявлення дидактики щодо професійної підготовки кадрів як безперервного самоосвітнього процесу створили основу для пошуку шляхів інтенсифікації навчання лікарів у різноманітних галузях медичної сфери. Особливого значення набуває й самоосвіта лікаря щодо застосування сучасного медичного обладнання в професійній діяльності, яка забезпечить особистий успіх і значні досягнення в лікуванні пацієнтів.

В Україні останнім часом розробляється й удосконалюються програми підготовки і перепідготовки спеціалістів, широко використовується тестовий контроль знань, засвоєних під час конференцій і майстер-класів, пропонуються різноманітні форми дистанційного навчання. Усе це підвищує відповідальність лікарів щодо постійного самовдосконалення і, безумовно, впливає на рівень їхньої компетентності.

В умовах сучасного соціуму діяльність лікаря як соціального агента надання медичних послуг більшою мірою визначається його прагненням постійно підвищувати свій професійний рівень шляхом вивчення у спеціалізованій літературі та на медичних інтернет-ресурсах нових тенденцій і розробок, що застосовуються в лікуванні різноманітних хвороб, оскільки в сучасних умовах ринкової економіки і страхової медицини, коли пацієнт має реальну можливість вибору того чи іншого лікувального закладу, застосування фахівцем новітніх розробок дозволить залучити до лікувального закладу більшу кількість потенційних споживачів медичних послуг. Велике значення для надання якісної медичної допомоги на сучасному етапі має можливість медиків усіх рівнів підвищувати свою кваліфікацію шляхом наукового і практичного ознайомлення з передовими розробками в різних галузях медицини.

Отже, на сучасному етапі в медичній галузі необхідні не просто «кваліфіковані професіонали» у вузькому плані, а творчі, вмотивовані особистості, здатні набувати потрібних новітніх компетентностей шляхом постійного самовдосконалення й самоосвіти.

Список використаної літератури

1. Слєпкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі : навч. посіб. / З. І. Слєпкань. – К. : Вища шк., 2005. – 239 с.
2. Чірікова Н.М. Мотиваційні теорії персоналу і управління мотивацією праці / Н.М. Чірікова // Молодий вчений. – 2015. – № 11. – С. 109-113.
3. Heckhausen Heinz. Motivation und Handeln / Heinz Heckhausen. – Berlin – Heidelberg – New York: Springer, 2003. – 557 p.
4. Taylor D., Grant J., Hamdy H., Grant L., et al. Transformation to learning from a distance. MedEdPublish. 2020; 9 (1): 76. DOI: 10.15694/med.2020.000076.1

УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ У ПРОЦЕС ПРОФЕСІЙНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

Ройко Н.В., Филенко Б.М., Проскурня С.А., Черняк В.В., Старченко І.І.

Полтавський державний медичний університет

Інноваційна освіта трактується не як передача знань, а як формування базових компетенцій, які допомагають здобувати нові знання самими студентами і з часом застосовувати ці знання й уміння для успішної діяльності в певній галузі медицини. Визначальними умовами сучасного освітнього процесу визнано високий професійний рівень викладачів закладу вищої освіти; раціональне поєднання класичних методів з активними, інтерактивними методами; постійні наукові дослідження науково-педагогічних працівників кафедри із залученням до них здобувачів освіти; достатнє (сучасне) матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу; його грамотний управлінський і методичний супровід.

Ключові слова: компетенції, інноваційні технології, сучасні методи навчання, патоморфологія.

Innovative education is not presented as the transfer of knowledge, but as the acquisition of basic competencies that help students acquire new knowledge and apply this knowledge and skills for successful activities in a particular field of medicine. The defining conditions of the modern educational process are: high professional level of teachers of the higher educational institution, rational combination of classical methods with active, interactive methods, constant scientific research of the scientific and pedagogical staff of the department with the involvement of students, sufficient (modern) material and technical support of the educational process, competent management and methodological support.

Keywords: competencies, innovative technologies, modern teaching methods, pathomorphology.

Державний стандарт вищої освіти передбачає істотну зміну організації освітнього процесу, в якому основна увага акцентується на активній позиції самого здобувача освіти в процесі навчання. Тому без упровадження інноваційних освітніх технологій і підходів домогтися цього неможливо [8; 9]. Основним завданням вищої медичної освіти на сучасному етапі стало не стільки збільшенню кількості знань, як поліпшення якості освітнього процесу. Це означає, що інноваційна освіта трактується не як передача знань (вони швидко старіють), а як формування базових компетенцій, які допомагають набувати нових знань самими здобувачами освіти і в майбутньому застосовувати ці знання і вміння для успішної діяльності в певній галузі медицини [7].

По суті, базові компетенції є основою глибокої фундаментальної підготовки майбутнього лікаря. Крім того, необхідно розуміти, що навчання спеціаліста не обмежується лише отриманням ним професійних знань. Разом із ними в майбутнього фахівця формуються культурні навички, досвід роботи в соціально-економічних умовах, що змінюються, психологічні, деонтологічні та низка інших компетенцій, що дозволить йому самостійно зорієнтуватися в ситуації та кваліфіковано вирішити складні завдання [10]. Визначальними умовами сучасного освітнього процесу вважають: високий професійний рівень викладачів вищого навчального закладу; раціональне поєднання класичних методів, що традиційно добре зарекомендували себе, з активними, інтерактивними методами; постійні наукові дослідження науково-педагогічних працівників кафедри із залученням до них здобувачів освіти [4]; достатнє (сучасне) матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу [5]; його грамотний управлінський і методичний супровід. Усе це дозволить сформувати в студента стійкі компетенції – знання, уміння і навички.

Педагогічні технології передбачають взаємодію двох складових частин – педагог і студент. У сучасних умовах взаємини між ними будуються не на колишній системі, коли педагог є передавачем, а студент – приймачем знання, а формуються на новій парадигмі, коли студент із допомогою викладача сам формує своє знання. Однак, крім педагога і студента, суттєвою складовою освітнього процесу стали сучасні технічні засоби у вигляді мультимедійних технологій [5]. Необхідно наголосити на необхідності раціонального поєднання класичних і сучасних методів навчання з використанням мультимедійних технологій (інтерактивні дошки, комп'ютери, мультимедійні засоби, спеціальні програмні продукти, відеоконференції, сучасні мікроскопи та ін.). Вишівська педагогіка досить консервативна і, як правило, використовує методи навчання, що давно склалися, – лекції, семінари, практичні або лабораторні заняття [1].

Однак, незважаючи на те, що ці форми не змінилися, вони можуть бути наповнені сучасним змістом. Це можна проілюструвати з прикладу кафедри патологічної анатомії та судової медицини ПДМУ.

Особливостями викладання патологічної анатомії є те, що будь-який патологічний процес чи нозологічна одиниця вивчається на різних рівнях структурної організації живого – від організмового до ультраструктурного (іноді молекулярного). Це, перш за все, дає здобувачу освіти повне уявлення про сутність процесу, що вивчається, а, з іншого боку, дозволяє викладачеві широко використовувати інноваційні методи для формування в студента клініко-анатомічного мислення, надзвичайно важливого в його майбутній професійній діяльності [6].